

Stanowisko Zarządu Związku Miast Polskich dotyczące nowej wersji KPO, zaprezentowanej 28 kwietnia 2021 roku

W stosunku do wersji przedłożonej do konsultacji w dniu 19 lutego br. nowa wersja zawiera liczne zmiany i uzupełnienia, jednak nie uwzględnia kluczowych z punktu widzenia naszych mieszkańców uwag i postulatów, zgłaszanych w trakcie konsultacji.

Dlatego nie możemy dziś pozytywnie zaopiniować nowej wersji projektu KPO i postulujemy dalsze prace nad tym niezwykle ważnym dla Polek i Polaków dokumentem.

1. Projekt zawiera założenia sposobu wdrażania planu, w tym ogólne zasady utworzenia i działania Komitetu Monitorującego KPO (str. 472-3). **Komitet Monitorujący** nie ma jednak bezpośredniego wpływu na proces wyboru projektów i wdrażanie KPO. Dokument nie określa również proporcji i liczby poszczególnych grup desygnujących członków do jego składu. Zaletą propozycji jest natomiast możliwość powoływania podkomitetów tematycznych.
2. Za wdrażanie KPO wciąż ma odpowiadać jedynie administracja rządowa na czele z ministrem właściwym spraw rozwoju regionalnego i obsługującą go Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR). Pojawił się zapis o roli samorządów województw we wdrażaniu KPO (str. 469), jednakże zapis ten nie wskazuje wprost funkcji samorządów województw w systemie wdrażania. Nie precyzuje, na ile wiążąca będzie rola samorządów województw. Przedmiotowy zapis stwarza jedynie wrażenie udziału samorządów we wdrażaniu KPO, nie przyznając im żadnych kompetencji w tym zakresie (szczególnie w procesie wyboru projektów do dofinansowania). Uważamy, że dobrym polskim doświadczeniem jest formuła instytucji zarządzającej w regionie albo obszarze funkcjonalnym (ZIT), które mogłyby być wykorzystane w zarządzaniu środkami z KPO. **Samorząd powinien być współgospodarzem KPO.**
3. Oczekujemy, że w najbliższym czasie otrzymamy do konsultacji założenia **projektu „ustawy wdrożeniowej KPO”**, który określi szczegółowo skład Komitetu Monitorującego, rozszerzy jego kompetencje oraz wyposaży samorządy wojewódzkie w kompetencje dotyczące wyboru projektów. Liczymy na wspólne wypracowanie projektu ustawy wdrożeniowej.
4. Projekt już we wstępie odnotowuje – zgodnie z postulatem Zarządu ZMP – **zmianę sytuacji dużych miast**, które w wyniku skutków pandemii z tzw. motorów wzrostu stają się ponownie grupą docelową wsparcia (str. 10), gdyż „ze względu na dużą gęstość zaludnienia, największa jest w nich presja ekologiczna oraz skala konsekwencji społecznych i gospodarczych”. Oznacza to, że dostęp do wsparcia z Funduszu Odbudowy będą miały zarówno **małe, średnie jak i duże – wszystkie miasta.**
5. Projekt na str. 458 przedstawia wynikający z proponowanych działań rozdział środków z KPO. Widać uprzywilejowanie sektora rządowego i marginalizację sektora samorządowego, który ma być beneficjentem **mniej niż 30% środków**, z czego **ponad połowa (55,3%) ma pochodzić z części pożyczkowej KPO** (w sektorze rządowym - tylko 20%). **Taki nierówny podział jest niemożliwy do przyjęcia.** Ponadto oczekiwaniom zwiększonego korzystania przez samorządy z pożyczek musi towarzyszyć zmiana reguł zawartych w art. 242-3 ustawy o finansach publicznych.
6. Projekt został uzupełniony o **założenia dotyczące części pożyczkowej KPO.** Mają one charakter ogólny, co umożliwia, zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu i Rady UE, ich dostosowanie do efektów pierwszej fazy realizacji Planu. KPO przewiduje jednak **dysproporcję w rozkładzie alokacji z tej części, kierując główną jej część do filaru Zielona energia.** Dzięki temu z jednej strony nakłady na ten filar znacząco rosną, jednak większa ich część ma pochodzić z pożyczek. Uważamy, że **alokacja pożyczkowa powinna być kierowana przede wszystkim do tych sektorów, które „zarabiają na sobie”** i mogą łatwiej spłacić zaciągnięte kredyty. Dotyczy to zwłaszcza sektora gospodarki. Innym rozwiązaniem może być **zaciągnięcie pożyczki na tę część KPO przez państwo** (np. obligacje skarbowe na odbudowę) i **kierowanie na obszary deficytowe wsparcia dotacyjnego** ze współfinansowaniem z JST.

Nie można natomiast zgodzić się z podejściem, z którego wynika np., że transport publiczny krajowy będzie finansowany z części grantowej, a transport miejski i regionalny – z części pożyczkowej („obciążenie” zobowiązaniami powinno być tutaj równomierne). Podobnie trudno sobie wyobrazić finansowanie z części pożyczkowej działań w ramach „Zielonej transformacji miast i [miejskich] obszarów funkcjonalnych”, w tym budowę ścieżek rowerowych czy zarządzanie terenów zielonych.

7. Projekt został uzupełniony o opis filaru IV - **spójność terytorialna i społeczna**. Jednocześnie wskazano, że kontekst spójności terytorialnej i społecznej jest zawarty oraz wykazany w każdym z pozostałych pięciu filarów KPO.
8. Projekt został także uzupełniony o **ogólny opis spójności** proponowanych działań z innymi elementami polityki rozwoju (strategiami, programami itp.) państwa, w tym **Krajową strategią rozwoju regionalnego** (KSRR) oraz **Strategią zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa** (SZRWiR), jednak ogólnikowość sformułowań **nie pozwala na ocenę**, jak konkretne działania zaplanowane w KPO odnoszą się do części realizacyjnych tamtych dokumentów.
9. Projekt **nie zawiera wystarczającego wykazania spójności KPO z innymi instrumentami nowej perspektywy UE**, ponieważ prace nad ich programowaniem nadal trwają, a założenia programów sektorowych nie są znane.
10. Projekt KPO przyznaje alokację na **transport szynowy w miastach**, jednakże interwencja ograniczona jest jedynie do formy pożyczkowej. Tymczasem transport ten jest deficytowy i nie rokuje szans na spłatę zaciągniętych pożyczek z przychodów.
11. Sprzeciw budzi też uprzywilejowanie PKP Intercity (wsparcie pozakonkursowe) kosztem przewozów regionalnych (konieczność udziału w konkursach).
12. KPO zakłada interwencję adresowaną do **szpitali powiatowych**, ale wsparcie to jest ograniczone jedynie do formy zwrotnej. Przy dzisiejszym, wadliwym systemie finansowania ochrony zdrowia jest to nieuzasadnione.
13. Niepokój budzą zapisy dotyczące planowanej reformy służby zdrowia, szczególnie te mówiące o wzmocnieniu i scentralizowaniu nadzoru nad szpitalami. Dlatego oczekujemy pilnego przedstawienia założeń zapowiadanej reformy systemu ochrony zdrowia, w tym roli samorządów w zarządzaniu szpitalami.
14. Nie do przyjęcia są także wprowadzone w II wersji projektu zmiany ograniczające dostęp do środków przeznaczonych na rozwój infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej do niektórych obszarów.
15. Należy też zapewnić równy dostęp do środków przeznaczonych na modernizację systemów ogrzewania dla mieszkańców domów jednorodzinnych i budynków wielorodzinnych.
16. KPO nie zakłada jakiegokolwiek wsparcia dla gmin uzdrowiskowych i turystycznych, które szczególnie ucierpiały w wyniku pandemii. Jedynym pozytywnym aspektem w tym zakresie jest wsparcie dla podmiotów lecznictwa uzdrowiskowego.
17. Projekt nie zawiera ponadto jasnej i zrozumiałej, realistycznej **metodologii oceny efektywności realizowanych działań**, a kształt niektórych wskaźników budzi zdumienie (np. wiek produkcyjny i inne dotyczące demografii).

Zarząd Związku uważa, że – zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu i Rady UE – **niezbędne jest monitorowanie rzeczywistych skutków pandemii w Polsce i dokonanie po dwóch latach ewentualnej korekty KPO**, tak aby wsparcie z Funduszu Odbudowy było kierowane do tych obszarów i sektorów, które realnie poniosły największe szkody w wyniku obecnego kryzysu.

Poznań, 29 kwietnia 2021 r.

(-) Zygmunt Frankiewicz
PREZES ZWIĄZKU